

SLOVENSKÁ ZNÁMKOVÁ TVORBA III. ŠTVRŤROKA 2017

Doc. Ing. Eubomír Floch, PhD.

V 3. štvrtroku vyšli 4 známky (*Pofis 637 – 640*) venované štyrom osobnostiam a dvom udalostiam. Každá zo známok je zaujímavá buď výpovednou hodnotou o ich živote, či o udalostiach na nich zobrazených. Vyšla prvá trojuholníková známka v zaujímavom usporiadaní na TL. Znamka o športe je venovaná trom osobnostiam a nie jednej, ako bolo zaužívané. Netradičná je tiež jej tlač v tlačiarni Kasico a.s. Zvykli sme si, že naše známky sa tlačia v Prahe.

V tomto článku som dotkol problémov, ktoré dlhšie rezonujú v mysliach členov nášho zväzu. Rozsah tejto rubriky neumožňuje širšiu diskusiu o ich požiadavkách, ale bolo by užitočné, aby sa o nich diskutovalo v samostatnej kapitole. Zväz vyvolal v roku 2004 v rámci XXI. Dní filatelie Slovenska v Bratislave diskusiu o zásadách vydávania slovenských poštových známok. Jednou z tém bola aj ich náklady a nominálne hodnoty. Je to písomne zachytené v zborníku prednášok (*náklad 100 ks, 103 str.*). Záver bol jednoznačný: známková tvorba je predovšetkým podmienená jej prevádzkovými potrebami Slovenskej pošty a filatelisti nie sú odborníci na túto oblasť. Cítíme potrebu pod dojomom faktov zo známkovej tvorby posledných rokov znova upozorniť na tento problém. Bolo by potrebné znova diskutovať o korelácii medzi prevádzkovými záujmami Slovenskej pošty a.s., jej obchodnej organizácie Pofisu, o štátno-propagačnom záujme Ministerstva dopravy a výstavby SR na jednej strane, so záujmami filatelistov na strane druhej. Dať do súlady záujmy všetkých zainteresovaných zložiek nie je ľahké. Prevádzka SP by mala mať záujem vydávať známky v takej skladbe nominálnej hodnoty, aby platilo pravidlo „jedna tarifa – jeden úkon“. Malo by sa dôsledne prejsť na emisie výplatných známok s nominálnou hodnotou s uplatnením hore uvedeného pravidla. Tu by mala mať prevádzka pošty v otázkach nominálnych hodnôt a nákladov emisií dominantné postavenie. Tieto by sa mali riadiť predovšetkým skladbou domácich a zahraničných zásielok a ich počtu. Príležitostné známky by mali mať okrem prevádzkových potrieb prioritne určenie na štátno-kultúrnu propagáciu a zberateľské účely s prevažujúcim určením pre zberateľov, filatelistov a obchodníkov so známkami. V záujme filatelistov je, aby ich koníček bol príťažlivý nielen pre krásu ich zberateľského objektu, ale i z pohľadu ich peňaženky. Ich požiadavky by mal vydavateľ poštových známok poznať a rešpektovať. Keď sa pozrieme na webovú stránku SP (<http://www.posta.sk/stranky/tarifa-sp>) webovou stránkou Pofisu (<https://www.pofis.sk/>).

a porovnáme tam uvedené nominálne hodnoty a náklady zistíme, že údaje nie sú v zhode s proklamovanými cieľmi, ktoré známková tvorba ako celok má. Vidieť tam evidentný rozpor medzi záujmami vydavateľa a väčšinou ich zákazníkov. Neplatí už zlaté pravidlo „Náš zákazník, náš pán? Je pochopiteľné, že obchodná organizácia Pofis má záujem, aby získala čo najväčšie tržby od filatelistov, a preto mnohé emisie sú vydávané len pre filatelistov. Existuje pravidlo SP a. s. uverejnené v poštovom poriadku, že všetky pošty 1. triedy sú povinné mať v deň vydania všetky poštové známky na predaj. Mýlim sa? Bolo toto pravidlo zrušené? Skúsenosti mnohých filatelistov hovoria, že panie za priehradkami na poštách mnohé slovenské známky nepoznajú, lebo pán(ie) vedúci / vedúce ich neobjednávajú práve pre zmienený rozpor nominálnej hodnoty s ich použitím. A je tu jeden dôležitý aspekt, o ktorom sme ešte nehovorili. Mnohé známky, ktoré majú špecifický zámer propagovať konkrétnu osobu alebo podujatie nesplnia svoju úlohu, pretože ich vysoké nominálne hodnoty ich vylučujú najmä z vnútroštátneho poštového styku. Niekoľko príkladov je v tomto článku. Redakcia rada uverejní názory na túto problematiku v ďalších číslach časopisu.

Osobnosti: Andrej Radlinský (1817 – 1879)

Slovenská pošta a.s. vydala 7. júla t.r. známku (*Pofis 637*) k 200. výročiu narodenia A. Radlinského, katolíckeho kňaza, jazykovedca, spisovateľa, vydavateľa, organizátora náboženského i kultúrneho života na Slovensku. Motívom známky je portrét Andreja Radlinského, spracovaný na základe dobovej kresby českého umelca Jana Vilímka (1860 – 1938), zhotovenej vo Viedni a reprodukovanej v časopise Slovenské pohľady. Autor výtvarného návrhu známky akad. mal. doc. Róbert Brun a rytec známky Mgr. art. Lubomír Žálec, ArtD. predstavili verejnosti pozoruhodnú žltó-čiernu známku vo forme upraveného tlačového listu (*UTL*) s ôsmimi známkami. Bola vytlačená tlačou z rytiny v kombinácii s ofsetom v PTC Praha. Nezvyčajná žltó - čierna farebná kombinácia nepochybne priťahuje oči, ale spôsobuje aj isté emocionálne napätie. *UTL* obsahuje vo svojom strede emblém Spolku svätého Vojtecha (*SSV*). Je to roztvorená kniha so zlatorezom a s majuskulnými písmenami po obidvoch stranách *FIDEI ET SCIENTIAE*, nad ktorou je modré štylizované trojvršie s dvojkřížom v červenom poli a so zlatou kruhovou žiarou naokolo. Pod knihou sú modré písmená *SSV* v šírke a výške knihy s dvoma stuhami (<https://www.ssv.sk/stanovy.xhtml>) a textom Spolok Svätého Vojtecha. So známkou bola vydaná obálka prvého dňa (*FDC 637*). Na jej pečiatke prvého dňa je zobrazená otvorená kniha z loga

SSV ako prostriedku náboženského vzdelávania. Motív prítláče FDC obálky vytlačenej z rytiny vychádza tiež z loga, v ktorom je zakomponovaný figurálny motív žehnajúceho sv. Vojtecha prevzatý z pôvodnej pečate spolku. Dve príležitostné pečiatky (PPP 37/17 a 41/17) sú vyobrazené a popísané v rubrike príležitostné pečiatky v tomto čísle časopisu. Komentáre (9) na webovej stránke Pofisu (www.pofis.sk/forum) vyjadrujú najmä estetické stanoviská. Žiada sa ich rozšíriť aj o filatelistické stanovisko. Ak mala známka priblížiť dielo a život Radlinského v slovenskej spoločnosti, minulo sa to účinkom. Výplatná hodnota 1.30 € (list 1.tr.do 100 g do ČR.) je nevhodná nominálna hodnota pre propagáciu osobnosti, ktorej akčný rádius bol práve na Slovensku. Neumožňuje ani vytvorenie zmysluplnej filatelickej celistvosti pre exponát. Vo vnútroštátnom použití sa bude vyskytovať minimálne, možno na balíkových sprievodkách. Viacerí filatelisti si želali rámcovú perforáciu osem bloku, aby UTL pôsobil ako jeden celok.

Andrej Ľudovít Radlinský (*8.7.1817, Dolný Kubín, + 26.4. 1879, Kúty) sa počas svojho života usiloval o kultivovanie a pozdvihnutie slovenského jazyka i národa. Vynikal mimoriadnym organizačným talentom, prezieravosťou a cieľavedomosťou. V roku 1849 založil Katolícke noviny. Ich vydávanie neskôr prevzal SSV a pod jeho vydavateľskou taktovkou vychádzajú dodnes. Bol spoluzakladateľom Matice slovenskej a po dlhoročnom úsilí založil v roku 1870 v Trnave Spolok svätého Vojtecha, ktorý nepretržite funguje dodnes (t.č. má 92 tisíc členov). Jeho kľúčové literárne dielo sa volá "Nábožné výlevy" (M. Grochálová: www.pofis.sk).

Inaugurácia známky sa uskutočnila v 7.7.2017 v sídle SSV v Trnave. O tejto udalosti sa dozviete viac v článku J. Mičku v tomto čísle časopisu. Elegantná pozvánka na inauguráciu poslúžila účastníkom na vytvorenie príťažlivého pamätného listu z dielne J. Mičku. Viacerí filatelisti si ho venovali sami sebe. Inaugurácia bola príležitosťou stretnúť sa a potešiť sa navzájom (foto J. Škoda).

Bienále ilustrácií Bratislava 2017

Slovenská pošta a.s. vydala 4.9.2017 známku (*Pofis 638*) Bienále ilustrácií Bratislava 2017. Tlačový list vytlačený ofsetom obsahuje 30 známok v nominálnej hodnote po 0.50 €, čo je výplatná hodnota za vnútroštátne doručenie listu 1.váhovej kategórie (*do 50g*). Autorom známky BIB 2017 je akad. mal. V. Rostoka, ktorú vytvoril podľa ilustrácie V. Klímovej, ocenej ilustrátorky z BIB 2015. Ilustrácia je prevzatá z knihy Hlbokomorské rozprávky. K známke bola vydaná obálka prvého dňa (*FDC 638*) a Cartes maximum (*112 CM 638/17*).

Bienále ilustrácií Bratislava (*BIB*) - slovenská výstava ilustrácií detskej literatúry, je jednou z najväčších svojho druhu na svete. Prvý ročník sa uskutočnil v roku 1967 a odvtedy sa koná v Bratislave raz za dva roky, vždy na jeseň. Predstavuje mozaiku najlepších ilustrácií detských kníh z celého sveta. Usporiadateľom je Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a hlavným organizátorom - Bibiána, medzinárodný dom umenia pre deti. (<http://www.snm.sk/?sidelna-budova-SNM-aktualne-vystavy&clanok=bienale-ilustracii-bratislava-bib-2017>). Doteraz bolo na Bienále ocenených sedemnást' slovenských ilustrátorov, ktorí získali celkovo dvadsaťosem cien. Od roku 2013 sa udeľuje Cena primátora Bratislavy mladému slovenskému ilustrátorovi. V roku 2015 ju získala mladá ilustrátorka Veronika Klímová (*1989). Študovala na Katedre grafiky a iných médií Vysokkej školy výtvarných umení v Bratislave. Už počas štúdia vyšla jej prvá kniha Hlbokomorské rozprávky. Jej rozprávkový svet je poetický, živý a veselý. Ilustrátorka v ňom prepája reálne bytosti s fantazijnou mystifikáciou. Okrem ilustračnej tvorby sa venuje aj úžitkovej grafike (*V. Anoškinová: www.pofis.sk*).

Šport: A. Kvašňák, V. Nedomanský, J. Torma

Vydavateľ slovenských poštových známok vydal dlhšie očakávanú známku Šport – A. Kvašňák, V. Nedomanský, J. Torma (*Pofis 639*) s portrétmi menovaných športovcov na kupóne.

Známka vyšla miesto plánovaného termínu v júni až v septembri. Jeden zo športovcov ešte žije (*V. Nedomanský, *1944*) a bolo potrebné získať jeho súhlas s vydaním známky. Všetci sme s napätím očakávali, ako sa akad. maliar Igor Piačka zhostí svojej úlohy. Zhostil sa jej na výbornú. Kompozične i farebne pekne zladená známka s filigrantskými portrétmi športovcov na kupóne potešila oko zberateľov. Potreba vtesnať na jednu známku športovcov troch národností reprezentujúcich tri rozdielne športy bola veľmi ťažká a delikátna úloha. Jednotliví športovci

dosiahli svoje najväčšie úspechy nie vo svojom materskom štáte, ale u susedov. Na kupón umiestnil vynikajúco spracované dobové portréty športovcov, na známke predstavil ich typické športové postoje a zaklincoval to bielo-modro-červenou farbou československej zástavy, spájajúcim prvkom národností týchto športovcov.

Ofsetom vytlačená známka (*PTC Praha*) vyšla ako tlačový list 25 známok s 25 kupónmi rovnakých rozmerov, so striedavým usporiadaním známka – kupón v jednotlivých radoch. Šachovnicové usporiadanie známok a kupónov už raz v našej známkovej tvorbe bolo (*Pofis 554/2013*), ale známka a kupón sa líšili rozmermi. V tomto prípade sú známka a kupón rovnakej veľkosti, teda máme TL ako pri 50 známkach. Do albových listov pribudnú aj zvislé kombinácie známok a kupónov. Vydavateľ dáva „danajský dar“ snaživým zberateľom, ktorí si budujú perfektnú zbierku. Samozrejme, za viac peňazí. Miesto jednej známky ich treba kúpiť najmenej desať. Nominálna hodnota (1.00 €) známky reprezentuje poštovú zásielku 1.tr (do 50 g.) do Európskej únie. Žiadna tarifa za vnútroštátne doručované zásielky nemá hodnotu jedno euro. K známke vyšla ideovo bohatá obálka prvého dňa (*FDC 639*). Na jej pečiatke prvého dňa symbolizujú spojené ruky národnú prepojenosť športovcov a nálepný list (*121 NL 639/17*) rozvíja tému pre špecializovaných zberateľov. Príležitostná pečiatka (*PPP 48/17*) A. Ferdu bola prvý raz použitá 7.9.2017 na slávnostnej inaugurácii tejto známky v Starej radnici v Bratislave. Jej vyobrazenie je v rubrike príležitostné pečiatky v tomto čísle časopisu. Bola to reprezentačná inaugurácia spojená s otvorením výstavy „Nájdí si svoje hobby“ za prítomnosti významných osobností slovenského športu. Spomeniem Jána Zachara (*1928), olympijského víťaza v boxe (*Helsinki 1952*), Antona Siekela, prezidenta Slovenského olympijského výboru, Romana Babuta (*Pol.*) prezidenta Medzinárodnej organizácie zberateľov olympijskej filatelie (*AICO, International Association of Olympis Collectors*), ktorý prišiel do Bratislavy v spoločnosti dvoch podpredsedov tejto svetovej organizácie na 23. Svetový veľtrh zberateľov olympijskej filatelie (*23rd World Olympic Collectors Fair (PPP 51/17)*). A musím spomenúť pútavé predstavenie známky v pôsobivom podaní navrhovateľa známky P. Osuského. Traja športovci, slovenskej, českej a maďarskej národnosti dosiahli pod farbami československej zástavy špičkové výsledky. Tri športové osobnosti, z troch rôznych národností pôsobiacich na historickom území terajšieho Slovenska. Pod československou zástavou im patrili srdcia nás všetkých. Futbalista Andrej Kvašňák (1936 – 2007), *rodák z Košíc* bol dlhoročným členom Sparty Praha, členom mužstva, ktoré získalo pre Československo na prvých majstrovstvách Európy v r. 1960 bronz a významnou

osobnosťou tímu „strieborných chlapcov“ z Čile, vicemajstrov sveta v r. 1962. V národnom mužstve odohral 47 zápasov a vsietil 13 gólov, v ligovej súťaži 248 a dal v nej 83 gólov. Václav Nedomanský (*1944) sa narodil a hokejovo vyrástol v Hodoníne, odkiaľ prestúpil ako osemnásťročný do Slovana Bratislava. Zostal mu verný dlhých 12 rokov, počas ktorých bol trikrát kráľom ligových strelcov. Odohral zaň 419 zápasov a dal 369 gólov. V 220 zápasoch za národné mužstvo 163 gólmi vystrelal primát legendy – stal sa najlepším strelcom v dejinách československého hokeja. Bol majstrom sveta (1972), osemnásobným medailistom z hokejových MS a strieborným i bronzovým na ZOH (1968, 1972). Po emigrácii úspešne hral v NHL za Detroit Red Wings, St. Louis Blues a New York Rangers. V súčasnosti žije v Kanade.

Július Torma (1922 – 1991) sa narodil v Budapešti, jeho rodičia pochádzali zo Štúrova. Bol šesťnásobným majstrom Maďarska v boxe a po repatriácii v r. 1946 desaťnásobným majstrom Československa. V r. 1949 sa stal majstrom Európy. Na olympijskom turnaji v Londýne (1948) vybojoval v ľahkej strednej váhe prvú zlatú medailu v histórii čs. boxu, ktorá bola vôbec prvým slovenským olympijským zlatom. Pôsobil ako tréner v Baťovanoch (*dnes Partizánske*) a potom roky v Prahe. Počas kariéry vybojoval 996 zápasov, pričom prehral len v siedmich (*P. Osuský: www.pofis.sk*).

Radvanský jarmok

V tomto roku si pripomíname 360. výročie (1657 – 2017) Radvanského jarmoku. Uhorský kráľ Leopold I. Habsburský udelil (1655) mestečku Radvaň výsadu konať jarmok na žiadosť Juraja Radvanského, zemepána mestečka Radvaň. Jeho premiéra sa konala v roku 1657. Postupne sa stal jedným z najvyhľadávanejších jarmokov v celom vtedajšom Uhorsku. Jeho význam vyzdvihol už roku 1737 vo svojich Notíciách Matej Bel. Svoj význam si uchoval aj v 20. storočí. V súčasnosti sa koná na hlavnom banskobystričskom námestí (*V. Sklenka: www.pofis.sk*).

Slovenská pošta a.s. vydala 8.septembra t.r. prvú slovenskú trojuholníkovú známku (*Pofis 640*) na titulnú tému. Akad. maliar Peter Uchnár predstavil jarmok cez jeho typický výrobok, cez medovníkové srdce. Znáмка má svoj pôvab a dýcha z nej jarmočný duch. So známkou bola vydaná obálka prvého dňa (*FDC 640*) a vkusný pamätný list (*060 PaL 640/17*). Motívom prítlaču FDC obálky je jarmočný stánok, na FDC pečiatke je detail pečate Radvane z roku 1721, ktorá vychádza z rodového erbu Radvanských, ruky držiacej ratolesť nad korunou. Na príležitostnej

pečiatke (PPP 452/17) je drevený črpák na žinčicu. Tlačový list (30zn., 10k.) stavia zberateľa pred problém, koľko známok treba kúpiť, aby zdokumentoval všetky možnosti usporiadania známka – kupón? Na úplné zaplnenie zasklepených políčok albového listu bude treba 16,50 €. Pre tých, čo chcú mať v zbierke celý TL to reprezentuje 49,50 €. A musím pridať vetu, čo často počúvam od kolegov zo zväzu, že je to „krásny príklad ako vytiahnuť z vreciek filatelistov čo najviac peňazí“.

Známka má teda niekoľko zaujímavých prvenstiev. Tvar známky, usporiadanie na tlačovom liste, rôzne oddeľovanie známok a kupónov zo samolepivého papiera TL, tlač ofsetom v Tlačiarňi Kasico, a. s., Bratislava. Plusy a mínusy zaujímavosti tejto emisie by si mal zhodnotiť každý zberateľ sám. Je nanajvýš pozoruhodné, že správu o 360.výročí Radvanského jarmoku dostanú prostredníctvom pošty príjemcovia vnútroštátnej zásielky do 1000 g za 1,65 €. Do ostatných štátov sveta možno poslať list do 100 g za dvojnásobnú hodnotu známky. Počítam, že spomínaných zásielok bude minimálne množstvo. Predpokladám, že na Slovensku budú známky nanajvýš na balíkových sprievodkách a na limitovanom počte zásielok, ktoré si vytvorili filatelisti pre seba. Slovenská verejnosť sa o Radvanskom jarmoku od Slovenskej pošty nedozvie nič. Z listového styku nebude vedieť, že takáto známka vyšla. Znova jedna nevhodne zvolená nominálna hodnota. Pozitívne ocenili tvar známky, výber medovníkové srdca ako typického jarmočného produktu, negatívne jej nominálnu hodnotu.

Jej inaugurácia sa uskutočnila 8.9. 2017 v v Cikkerovej sieni mestskej radnice Banskej Bystrice. Radvaň je od roku 1966 súčasťou Banskej Bystrice. Príležitostná poštová priehradka aj s príležitostnou poštovou pečiatkou bola pre záujemcov k dispozícii v samostatnom stánku na Námestí SNP v Banskej Bystrici (<https://mybystrica.sme.sk/c/20644587/foto-vnutri-radvansky-jarmok-ma-oddnes-svoju-postovu-znamku.html>).